

Bildik, K.H. (2025). Kriz yönetiminde IMF'i siyasal bir aktör olarak düşünmek: Kuramsal bir değerlendirme. *Bookarion Journal of Social Sciences*, 1 (1), 95-108. [doi:10.64734/bjss.1-1-08](https://doi.org/10.64734/bjss.1-1-08)

Özgün Makale

Gönderim: 27/09/2025

Kabul: 31/12/2025

Licensed under
CC BY 4.0.

KRİZ YÖNETİŞİMİNDE IMF'İ SİYASAL BİR AKTÖR OLARAK DÜŞÜNMEK: KURAMSAL BİR DEĞERLENDİRME

The IMF as a Political Actor in Crisis Management: A Theoretical Assessment

Kübra Hatice BİLDİK

 Doktora Öğrencisi

 İstanbul Ticaret Üniversitesi

 kbildik@gmail.com

 0000-0002-7243-5084

Öz

Uluslararası finansal krizler, yalnızca ekonomik dengesizliklerin yoğunlaştığı dönemler değil; aynı zamanda uluslararası kurumların rol ve işlevlerinin yeniden tanımlandığı kırılma anlarıdır. Bu krizler, teknik müdahale söylemi ile siyasal karar alma süreçleri arasındaki sınırların bulanıklaştığı bir bağlam oluşturur. Uluslararası Para Fonu, özellikle kriz dönemlerinde artan müdahale kapasitesi ve karar alma etkisiyle, küresel ekonomik yönetişimin merkezî aktörlerinden biri hâline gelmektedir. IMF'in kriz anlarındaki faaliyetleri çoğu zaman makroekonomik zorunluluklar çerçevesinde gerekçelendirilse de uygulanan programlar ve koşulluluk mekanizmaları devletlerin politika alanları üzerinde kalıcı siyasal etkiler üretmektedir. Bu makale, IMF'i kriz dönemlerinde yalnızca teknik bir istikrar sağlayıcı olarak değil, belirli çıkarları, öncelikleri ve söylemsel çerçeveleri olan bir siyasal aktör olarak ele almaktadır. Realist, neoliberal kurumsalcı ve eleştirel yaklaşımlar temelinde geliştirilen kuramsal çerçeve, IMF'in kriz müdahalelerinin nasıl farklı biçimlerde anlamlandırıldığını ortaya koymaktadır. 2008 Küresel Finans Krizi ve COVID-19 Krizi, IMF'in karar alma süreçlerinde teknik gerekçeler ile güç ilişkileri arasındaki etkileşimi görünür kılmakta; kurumun kriz yönetiminde tarafsız bir düzenleyici olmaktan ziyade, küresel ekonomik düzenin yeniden üretiminde etkili bir aktör olarak konumlandığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: IMF, kriz yönetimi, küresel yönetim

ABSTRACT

International financial crises are not merely periods in which economic imbalances intensify; they are also critical moments in which the roles and functions of international institutions are redefined. Such crises create a context in which the boundary between the discourse of technical intervention and political decision-making becomes increasingly blurred. The International Monetary Fund, particularly during crisis periods, emerges as one of the central actors of global economic governance due to its expanded intervention capacity and growing influence over decision-making processes. Although the IMF's activities in times of crisis are often justified in terms of macroeconomic necessities, the programs it implements and the conditionality mechanisms it employs generate lasting political effects on states' policy space. This article approaches the IMF not merely as a technical provider of stability in crisis periods, but as a political actor with specific interests, priorities, and discursive frameworks. The theoretical framework developed through realist, neoliberal institutionalist, and critical perspectives demonstrates how IMF interventions during crises are interpreted in fundamentally different ways. The 2008 Global Financial Crisis and the COVID-19 crisis render visible the interaction between technical justifications and power relations in the IMF's decision-making processes, showing that the institution operates not as a neutral regulator in crisis management, but as an influential actor in the reproduction of the global economic order.

Keywords: International Monetary Fund (IMF), crisis management, global governance

GİRİŞ

Uluslararası finansal krizler, yalnızca ekonomik dengesizliklerin yoğunlaştığı dönemler değil; aynı zamanda uluslararası kurumların rol ve işlevlerinin yeniden tanımlanma fırsatının bulunduğu dönemlerdir. Bu tür kırılma anları, küresel ekonomik düzenin sınırlarını görünür kılarken kriz yönetiminde öne çıkan aktörlerin hangi araçlarla, hangi tercih ve öncelikler doğrultusunda ve hangi olası siyasal sonuçları umarak hareket ettiğini de açığa çıkarması için kritiktir. Özellikle Uluslararası Para Fonu (IMF), kriz dönemlerinde artan müdahale kapasitesiyle birlikte küresel ekonomik yönetişimin merkezî aktörlerinden biri hâline gelmektedir.

IMF'in kriz anlarındaki faaliyetleri çoğu zaman teknik gereklilikler ve makroekonomik zorunluluklar çerçevesinde gerekçelendirilir. Döviz kuru istikrarsızlıkları, ödemeler dengesi açıkları ve sermaye çıkışları karşısında sunulan finansman paketleri, bu müdahalelerin temel dayanağı olarak sunulsa da kriz yönetimi pratiği, yalnızca finansal araçların kullanımından ibaret değildir. Uygulanan programlar, koşulluluk mekanizmaları ve reform öncelikleri aracılığıyla devletlerin ekonomi politikası alanlarını yeniden şekillendirmekte ve siyasal karar alma süreçleri üzerinde kalıcı etkiler yaratmaktadır. Bu nedenle IMF'in kriz dönemlerindeki rolünü yalnızca teknik bir düzenleyici olarak ele almak analitik açıdan yetersiz kalındığının bir göstergesidir.

Uluslararası ilişkiler literatüründe realizm, neoliberal kurumsalcılık ve eleştirel yaklaşımlar, uluslararası kurumların kriz anlarındaki konumunu farklı biçimlerde kavramsallaştırmaktadır. Güç ilişkileri, iş birliği mekanizmaları ve hegemonik düzenin yeniden üretimi gibi kavramsal çerçeveler, IMF'in kriz müdahalelerini anlamlandırmak için önemli analitik çerçeve sunar. Bu teorik perspektifler, kurumun kriz yönetimini yalnızca sonuçları üzerinden değil, bu sonuçları mümkün kılan siyasal ve yapısal bağlam üzerinden değerlendirmeye imkân tanır. Krizler bu açıdan, IMF'in teknik kapasitesi ile siyasal etkisi arasındaki ilişkinin en açık biçimde gözlemlenebildiği anlardır.

LİTERATÜR

Uluslararası ilişkiler literatüründe klasik realizm, uluslararası siyaseti devlet merkezli ve güç odaklı bir çerçevede ele alır. Bu yaklaşım, uluslararası sistemin anarşik yapısını veri kabul ederken, devlet davranışlarını esas olarak çıkar maksimizasyonu ve güvenlik arayışı üzerinden açıklar. Bu bağlamda uluslararası düzen, normatif ilkeler ya da hukuki kurallar aracılığıyla değil, güç ilişkileri ve çıkar çatışmaları temelinde şekillenir. Kurumlar ise bu düzenin kurucu aktörleri olmaktan ziyade, devletler arası güç mücadelelerinin yansımaları olarak değerlendirilir.

Bu perspektifin düşünsel temellerini atan Carr (1939), iki savaş arası dönemin idealist yaklaşımlarını eleştirerek, uluslararası siyasetin ahlaki normlar üzerinden değil, güç dengeleri üzerinden işlediğini savunur. Carr'a göre uluslararası düzenin sürdürülebilirliği, normatif beklentilere değil, mevcut güç ilişkilerinin doğru okunmasına bağlıdır. Bu yaklaşım, uluslararası kurumların evrensel değerler ve ortak çıkarlar temelinde işlediği yönündeki iddiaları ikincil konuma yerleştirirken, güç politikalarının belirleyiciliğini ön plana çıkarır. Morgenthau (1948) ise realizmi daha sistematik bir kuramsal çerçeveye oturtarak devletlerin dış politikalarını yönlendiren temel motivasyonun güç olduğunu ileri sürer. Devletler uluslararası arenada evrensel ilkeler doğrultusunda değil, çatışan ulusal çıkarlar temelinde hareket eder. Uluslararası hukuk, normlar ve kurumlar ancak bu çıkarlarla örtüştüğü ölçüde işlevsel hâle gelir. Bu nedenle realizm açısından dış politika, diğer aktörlerin davranışlarını etkilemeyi hedefleyen stratejik bir güç uygulaması olarak kavramsallaştırılır.

Öte yandan Niebuhr'un (1932) insan doğasına ilişkin kötümser varsayımları, realizmin bu güç merkezli yaklaşımına normatif bir arka plan sunar. Birey düzeyinde mümkün olabilen ahlaki davranış biçimlerinin, kolektif yapılar söz konusu olduğunda yerini çıkar hesaplarına bırakması, uluslararası siyasetin ahlaki değil siyasal bir alan olarak ele alınmasını güçlendirir. Bu çerçevede realizm, yalnızca bir dış politika teorisi değil, aynı zamanda insan doğasının siyasal düzlemdeki sınırlarına ilişkin bir analiz olarak da okunabilir. Bu varsayımlar doğrultusunda realizm, uluslararası kurumları özerk aktörler olarak değil, devletlerin güç ve çıkar mücadelelerinin kurumsal düzeydeki yansımaları olarak değerlendirir. Kurumlar, bağımsız politika üreten yapılar olmaktan ziyade, güçlü devletlerin tercihlerini kurumsallaştıran ve mevcut güç dağılımını yeniden üreten araçlar olarak konumlandırılır. Bu nedenle kriz dönemlerinde uluslararası kurumların rolü, teknik ya da normatif bir işlevden çok, güç ilişkilerinin nasıl yeniden düzenlendiği sorusu etrafında anlam kazanır. Klasik realizmin bu yaklaşımı, neorealizm ya da yapısal realizm tarafından sistematik bir çerçeveye kavuşturulmuştur. Waltz (1979) ile kurumsallaşan neorealist yaklaşım, devlet davranışlarını bireysel özellikler ya da içsel faktörler üzerinden değil, uluslararası sistemin yapısal koşulları üzerinden açıklar. Uluslararası sistem anarşik bir yapı olarak kavramsallaştırılırken, devletler bu yapı içinde benzer işlevlere sahip ancak kapasiteleri bakımından farklılaşan rasyonel aktörler olarak ele alınır. Merkezi bir otoritenin yokluğu, devletleri kendi güvenliklerini sağlama sorumluluğuyla karşı karşıya bırakır ve bu durum güç birikimini sistemin kaçınılmaz sonucu hâline getirir. Waltz'un yapısal çerçevesinde dış politika, iç politik tercihlerden çok sistemin dayattığı zorunluluklarla şekillenir. Güç dengesi bu perspektifte stratejik bir tercih değil, anarşik sistemin doğal bir çıktısıdır. Uluslararası kurumlar ise bu bağlamda bağımsız aktörler olarak

değil, mevcut güç dağılımını yansıtan ve yeniden üreten ikincil yapılar olarak değerlendirilir. Kurumların devlet davranışları üzerindeki etkisi sınırlı ve dolaylı kabul edilir.

Jervis'in (1978) güvenlik ikilemi kavramsallaştırması ise neorealist çerçeveye algısal bir boyut kazandırır. Devletlerin savunma amaçlı adımlarının diğer aktörler tarafından tehdit olarak algılanabilmesi, karşılıklı güvensizlik ve çatışma dinamiklerini tetikler. Bu yaklaşım, neorealizmin yapısal vurgusunu tamamen terk etmeksizin, kriz anlarında algı, belirsizlik ve iletişim sorunlarının devlet davranışı üzerindeki etkisini görünür kılar. Bu teorik zemin, uluslararası siyasetin yapısal sınırlarını açıklamak açısından güçlü bir çerçeve sunmakla birlikte, IMF gibi çok taraflı kurumların kriz dönemlerindeki rolünü kurumsal özerklik, meşruiyet üretimi ve söylemsel konumlanış gibi boyutlarıyla ele almakta sınırlı kalır. Bu noktada Hegemonik İstikrar Teorisi (HST), realizm geleneği içinde daha özgül bir açıklama sunar. Hegemonik İstikrar Teorisi, uluslararası sistemde düzenin ve istikrarın sürdürülebilmesini baskın bir gücün varlığına bağlayan realist kökenli bir yaklaşımdır. Bu perspektife göre uluslararası ekonomik ve siyasal düzen, hegemon bir aktörün liderliği altında kurulur ve sürdürülür. Hegemon, sistemin işlemesi için gerekli olan kamu mallarını sağlarken, bu düzen aynı zamanda hegemonun çıkarlarını yansıtan kurumsal ve normatif bir çerçeve üretir. Gilpin (1981), hegemonik düzenin tarihsel olarak dönüşen bir yapı olduğunu savunur. Hegemonik istikrar, baskın gücün ekonomik, askeri ve teknolojik kapasitesine dayanır; ancak bu kapasitedeki görece gerilemeler sistemin sürdürülebilirliğini zayıflatır. Bu süreçte yükselen güçler mevcut düzeni sorgulamaya başlar ve uluslararası sistem ya çatışma yoluyla ya da kurumsal dönüşümle yeniden yapılandırılır. Bu bağlamda kurumlar, iş birliğini kolaylaştıran tarafsız yapılar olmaktan ziyade, hegemonik liderliği pekiştiren ve mevcut güç dağılımını meşrulaştıran araçlar olarak konumlanır. HST özellikle uluslararası parasal düzenin açıklanmasında etkili olmuştur.

Bu yaklaşım çeşitli eleştirilere de maruz kalmıştır. Snidal (1985), hegemonya ile istikrar arasında otomatik bir nedensellik kurulmasının teorik olarak sorunlu olduğunu savunur. Gavris (2021), özellikle 2007–2008 Küresel Finans Krizi sonrasında teorinin yeniden dolaşıma sokulmasını eleştirerek, hegemonya kavramının indirgemeci biçimde maddi güçle özdeşleştirildiğini belirtir. Peet (1992) ise hegemonik istikrar varsayımının uluslararası ticaretin sürekliliğini açıklamada ampirik olarak yetersiz kaldığını ve iç siyasal dinamikleri göz ardı ettiğini ileri sürer. Bu eleştiriler, HST'nin IMF gibi kurumların kriz dönemlerindeki rolünü açıklamada tek başına yeterli olmadığını, ancak hegemonik tercihlerin kurumsal süreçler üzerindeki etkisini görünür kılması açısından analitik değerini koruduğunu göstermektedir.

Uluslararası kurumların işleyişini yalnızca rasyonel çıkar hesapları ya da sistemsel düzen ihtiyaçları üzerinden değerlendiren bu yaklaşımlar, kurumların hangi aktörlerin çıkarlarını temsil ettiği ve nasıl bir iktidar ilişkisi ürettiği sorusunu büyük ölçüde ikincil plana iter. Eleştirel perspektif, uluslararası düzeni yalnızca açıklanması gereken bir yapı olarak değil, tarihsel olarak sorgulanması gereken bir inşa olarak ele alır. Bu yaklaşımda uluslararası kurumlar, tarafsız ve apolitik yapılar olmaktan ziyade, belirli ideolojik yönelimlerin ve hegemonik projelerin kurumsallaşmış biçimleri olarak değerlendirilir (Cox, 1981).

Gramsci'den beslenen Neo-Gramscian yaklaşımlar, hegemonya kavramını yalnızca maddi güç ya da zor kapasitesi üzerinden değil, rıza üretimi ve normatif meşruiyet süreçleri üzerinden kavramsallaştırır. Bu çerçevede hegemonya, fikirlerin, kurumların ve sınıfsal çıkarların tarihsel olarak eklemlenmesiyle oluşan bir düzeni ifade eder (Cox, 1981; van der Pijl, 1998). Uluslararası kurumlar bu düzenin teknik uygulayıcıları değil, ideolojik ve kurumsal taşıyıcıları statüsündedir. Cox'un tarihsel yapılar yaklaşımı, uluslararası kurumların devletlerarası koordinasyon mekanizmalarının ötesinde, küresel üretim ilişkileri ve toplumsal güç dengeleriyle iç içe geçmiş yapılar olduğunu vurgular. Hâkim uluslararası ilişkiler teorilerinin çoğu bu bağlamda "problem çözücü" olarak tanımlanırken, eleştirel teori mevcut düzeni tarihsel olarak sorgulamayı amaçlar (Cox, 1981). IMF bu perspektifte, krizlere teknik müdahalelerde bulunan bir aktör değil, küresel kapitalist düzenin sürekliliğini sağlayan hegemonik bir araç olarak konumlanır.

Gill'in (1995) disipliner neoliberalizm kavramsallaştırması, IMF'in bu süreçteki rolünü açıklamak açısından merkezi bir önem taşır. Neoliberalizm burada yalnızca ekonomik bir politika seti değil, piyasa rasyonalitesini tüm toplumsal alanlara yayan disipliner bir siyasal projedir. IMF'in koşulluluk mekanizmaları, bu piyasa rasyonalitesinin kriz anlarında yeniden tahkim edilmesini mümkün kılar. Bu süreç, özellikle borçlu ülkelerde ekonomik politikanın teknokratik çerçeveler içine hapsedilmesine ve ulusal egemenlik alanlarının daralmasına yol açar (Gill, 1995). van Apeldoorn (2004), bu analizleri transnasyonal sınıf ilişkileri bağlamında derinleştirir. Uluslararası düzen, bu yaklaşımlarda devletlerarası bir denge meselesi olmaktan ziyade, sermaye birikim süreçlerinin küresel ölçekte örgütlenme biçimi olarak ele alınır. IMF, transnasyonal sermaye fraksiyonlarının çıkarlarını taşıyan ve yeniden üreten bir kurumsal alan olarak değerlendirilir. Borçlandırma ve yapısal uyum programları, neoliberal üretim rejiminin sürekliliğini sağlayan ideolojik ve kurumsal mekanizmalar olarak işlev görür.

Bu perspektiften bakıldığında IMF'in krizlere verdiği tepkiler, yalnızca ekonomik dengesizliklerin teknik yönetimi değil, aynı zamanda hegemonik düzenin yeniden kurulduğu anlar olarak değerlendirilmelidir. Kriz, eleştirel yaklaşıma göre sistemin dışsal bir sapması değil, mevcut üretim ve iktidar ilişkilerinin içsel bir sonucudur. IMF bu süreçte, yalnızca istikrar sağlamaz; küresel kapitalist düzenin ideolojik meşruiyetini yeniden üretir (Cox, 1981; Gill, 1995).

Tablo 1: Uluslararası İlişkiler Kuramlarında Uluslararası Kurumların Konumlandırılması

Kuramsal Odak	Realizm	Neoliberal Kurumsalcılık	Eleştirel (Neo-Gramscian) Perspektif
Temel Aktör Varsayımı	Devlet	Devlet (rasyonel ve fayda maksimize eden)	Sınıflar, sermaye fraksiyonları, tarihsel bloklar
Uluslararası Sistem Algısı	Anarşik, güç rekabetine dayalı	Anarşik ama iş birliğine açık	Tarihsel olarak inşa edilmiş, hiyerarşik
Kurumların Ontolojik Statüsü	Araçsal, ikincil	Görece özerk, işlevsel	Hegemonik düzenin kurumsallaşmış biçimi
Kurumların Temel İşlevi	Güçlü devletlerin çıkarlarını yansıtmak	İş birliğini kolaylaştırmak, belirsizliği azaltmak	Rıza üretmek, disiplin sağlamak
Güç Kavrayışı	Maddi (askeri, ekonomik kapasite)	Karşılıklı bağımlılık, asimetrliler	Maddi, ideolojik ve kurumsal

Krizlere Yaklaşım Biçimi	Güç dengelerindeki kırılma anı	Koordinasyon ve istikrar sorunu	Hegemonik krizin görünür hale gelmesi
Kurumların Krizdeki Rolü	Güçlü aktörlerin tercihlerini uygular	Krizi yönetmeye yönelik teknik arabulucu	Krizi yönetirken düzeni yeniden tahkim eden aktör
Tarafsızlık İddiası	Retorik, fiilen geçersiz	İşlevsel olarak mümkün	Hegemonik bir maskeleye
Değişim Mekanizması	Güç dağılımındaki kayma	Kurumsal öğrenme, rejim evrimi	Tarihsel blokların dönüşümü
IMF'e Açılan Analitik Kapı	Hegemonik çıkarların aracı	Rasyonel kriz yönetişimi kurumu	Siyasal-ekonomik disiplin aygıtı

Tablo 1’de, uluslararası ilişkiler literatüründe öne çıkan başlıca teorik yaklaşımların uluslararası kurumları hangi analitik kategoriler üzerinden ele aldığı karşılaştırmalı olarak gösterilmektedir. Tablo; realizm, neoliberal kurumsalcılık ve eleştirel perspektifin aktör anlayışı, kurumlara atfedilen işlev, güç ve meşruiyet kavrayışı ile kriz dönemlerindeki kurumsal konumlanışa ilişkin temel varsayımları göstermektedir. Bu varsayımlar IMF’in kriz dönemlerinde üstlendiği rolün teknik bir politika uygulayıcısından ziyade, belirli teorik çerçeveler içinde nasıl farklı biçimlerde anlamlandırıldığını analitik olarak tartışabilmek için ortak bir zemin oluşturmaktadır. Bu bakımdan IMF’i yalnızca teknik uzmanlığa dayalı, tarafsız bir ekonomik koordinasyon mekanizması olarak değil; kriz dönemlerinde belirli çıkarları, tercihleri, öncelikleri ve söylemsel çerçeveleri olan siyasal bir aktör olarak ele almanın gerekliliğinin göstergesidir. IMF’in kredi verme kararları, koşulluluk tasarımları ve kriz söylemleri, bu perspektifte yalnızca makroekonomik zorunlulukların doğal bir sonucu olarak değil, uluslararası güç ilişkileri, kurumsal meşruiyet arayışları ve kriz anlarında yeniden üretilen siyasal rıza mekanizmalarıyla birlikte değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarır. Kurumun kriz dönemlerinde hangi sorunları “ekonomik zorunluluk”, hangilerini “politik tercih” olarak çerçevelediği; sorumluluğu nasıl tanımladığı ve ulusal aktörlerin hareket alanını hangi söylemsel sınırlar içinde yeniden yapılandığı bir siyasal aktör olarak IMF’e dair temel gösterge görevi görür. Bu yaklaşım, IMF’in devletler üzerindeki etkisini yalnızca uygulanan politikaların sonuçları üzerinden değil, krizlerin anlamlandırılma biçimi ve bu anlamlandırmanın siyasal meşruiyet üretimindeki rolü üzerinden analiz etmeyi mümkün kılar. Bu teorik çerçeve, uluslararası kurumların işleyişinin olağan dönemlerle sınırlı olmadığını; özellikle kriz anlarında bu kurumların kurumsal sınırlarının, önceliklerinin ve siyasal yönelimlerinin daha görünür hâle geldiğini ortaya koymaktadır. Krizler, teknik düzenleme iddialarının askıya alındığı, karar alma süreçlerinin hızlandığı ve uluslararası kurumların hangi aktörlerle, hangi çıkarlar doğrultusunda hareket ettiğinin açık biçimde gözlemlenebildiği kritik anlardır. Bu dönemlerde IMF’in müdahaleleri, yalnızca makroekonomik istikrarı sağlamaya yönelik araçlar olarak değil; aynı zamanda belirli politika tercihlerinin, fayda ve maliyet dağılımlarının ve normatif varsayımların meşrulaştırıldığı siyasal pratikler olarak farklı anlamlar kazanmaktadır. Dolayısıyla krizler, IMF’in uluslararası sistemdeki konumunu teknik bir kurumdan ziyade, güç ilişkileri içinde konumlanan bir siyasal aktör olarak değerlendirmeyi mümkün kılan analitik bir bağlam sunmaktadır.

Kriz kavramı, iktisadi dalgalanmalardan ya da konjonktürel bozulmalardan daha fazlasını ifade eder.

Kriz, mevcut düzenin olağan işleyişinin kesintiye uğradığı, yerleşik kuralların ve beklentilerin geçerliliğini yitirdiği ve karar alma süreçlerinin hız, belirsizlik ve baskı altında yeniden şekillendiği bir kırılma anına işaret eder. Bu tür dönemlerde, ekonomik göstergelerdeki bozulma ile siyasal karar alma süreçleri arasındaki sınırlar giderek bulanıklaşır; teknik çözümler ile siyasal tercihler iç içe geçer. Krizler bu yönüyle, yalnızca ekonomik dengesizliklerin sonucu değil, aynı zamanda mevcut iktidar ilişkilerinin, kurumsal önceliklerin ve meşruiyet biçimlerinin yeniden tanımlandığı anlardır.

Bu kırılma anları, özellikle 2008 Küresel Finans Krizi ve COVID-19 Krizi gibi dönemlerde, IMF'in yalnızca ekonomik bir istikrar sağlayıcı değil, krizlerin siyasal ve kurumsal yönetiminde aktif bir aktör olarak nasıl konumlandığını görünür kılmaktadır. Bu tür dönemlerde kriz, yalnızca geçici bir dengesizlik değil; aksine, hâkim ekonomik düzenin ve yönetim biçimlerinin sınırlarını açığa çıkaran yapısal bir kırılma anı olarak ortaya çıkar. Bu nedenle krizler, uluslararası kurumların teknik kapasitelerinin ötesinde, karar alma süreçlerinin ve önceliklerinin siyasal niteliğini görünür kılan bağlamlar sunar.

2008 Küresel Finans Krizi, finansal serbestleşme, yetersiz düzenleme ve aşırı borçlanma dinamiklerinin bir sonucu olarak ABD konut piyasasında başlamış ve kısa sürede küresel finansal sisteme yayılmıştır. Lehman Brothers'ın iflası, finansal sistemdeki yapısal kırılmalara açığa çıkarırken kriz, yalnızca bankacılık sektörüyle sınırlı kalmamış; istihdam kayıpları, büyüme daralması ve gelir dağılımındaki bozulmalar yoluyla reel ekonomiyi de derinden etkilemiştir (Stiglitz, 2010; Verick ve Islam, 2010). Bu süreçte IMF, kriz yaşayan ülkelere kısa ve orta vadeli finansman sağlayarak likidite ihtiyacını karşılamış; ancak uygulanan programların kapsamı ve kredi tahsis mekanizmaları ciddi tartışmaları beraberinde getirmiştir. Özellikle Presbitero ve Zazzaro'nun (2012) bulguları, IMF kredilerine erişimin yalnızca ekonomik ihtiyaçlarla değil, G7 ülkeleriyle olan siyasi ve finansal ilişkilerle de yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. IMF'in oy sistemi ve kota yapısı, büyük paya sahip ülkelerin kriz dönemlerinde kurumsal karar alma süreçleri üzerinde belirleyici bir etki kurmasına olanak tanımaktadır (Truman, 2006). Bu durum, IMF'in kriz yönetiminde teknik bir düzenleyici olmaktan ziyade, siyasal öncelikleri yansıtan bir aktör olarak konumlandığının düşünülmesine yol açmaktadır. IMF programlarının merkezinde yer alan koşulluluk ilkesi de kriz dönemlerinde yoğun eleştirilerin odağı hâline gelmiştir. Koşulluluk, finansal desteğin belirli mali ve yapısal reformlara bağlanmasını öngörmekte; ancak bu reformlar çoğu zaman deflasyonist etkiler yaratarak büyümeyi yavaşlatmakta ve sosyal maliyetleri artırmaktadır (Buirra, 2005; Stiglitz, 2002).

COVID-19 Krizi ise 2008'den farklı olarak finansal sistem içinden değil, küresel üretim ve tedarik zincirlerini eş zamanlı biçimde durduran dışsal bir şok olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde IMF, Hızlı Finansman Aracı ve Hızlı Kredi Aracı gibi mekanizmalarla çok sayıda ülkeye acil likidite sağlamış; Stand-By Anlaşmaları aracılığıyla sağlık harcamaları ve sosyal desteklerin önceliklendirildiği programlar uygulamıştır (Gopinath, 2020; IMF, 2021). Bununla birlikte, pandemi sürecinde IMF müdahalelerinin ülkeler arasında asimetrik sonuçlar ürettiği görülmüştür. Düşük gelirli ülkelerde yönetim ve şeffaflık kaygıları gerekçesiyle finansmana erişim sınırlı kalırken, gelişmiş ve yükselen ekonomiler daha geniş imkânlarla sahip olmuştur (Kincaid, Cohen-Setton ve Li, 2023). Farklı gelişim düzeyindeki ülkelerin birbirinden farklı sonuçlar üretmeleri doğal olsa da bu noktada IMF reçetelerinin geçerlilik

ve güvenilirlik seviyesinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla IMF'in kriz dönemlerinde yalnızca istikrar sağlayıcı bir finansman kurumu olarak değerlendirmek oldukça kısıtlı bir bakış açısı oluşturur bunun aksine; kaynak tahsisi, koşulluluk ve politika öncelikleri aracılığıyla siyasal etkiler üreten bir aktör olarak değerlendirilmesi gerekliliği de ortaya konmaktadır.

2008 Küresel Finans Krizi ile COVID-19 Krizi, ortaya çıkış nedenleri, yayılma kanalları ve politika tepkileri bakımından farklı dinamiklere sahip olmakla birlikte, uluslararası ekonomik yönetişimin sınırlarını açığa çıkarma konusunda benzer işlevler görmüştür. 2008 Krizi, finansal serbestleşme ve düzenleyici kapasitenin zayıflaması sonucu finansal sistemin içinden doğan bir çöküşü temsil ederken; COVID-19 Krizi, üretim, ticaret ve emek piyasalarını eş zamanlı olarak durduran dışsal bir şok niteliği taşımaktadır (Stiglitz, 2010; Baldwin ve di Mauro, 2020). Buna karşın her iki kriz de piyasa mekanizmalarının kendi kendini dengeleme kapasitesinin sınırlı olduğunu ve kamusal müdahalelerin kaçınılmaz hâle geldiğini göstermiştir. 2008 sonrası dönemde kriz yönetimi daha çok finansal istikrarın yeniden tesisine ve bankacılık sisteminin kurtarılmasına odaklanırken, COVID-19 sürecinde politika öncelikleri sağlık harcamaları, sosyal koruma ve ekonomik faaliyetlerin sürekliliği etrafında şekillenmiştir (Verick ve Islam, 2010; Furceri vd., 2022). Bununla birlikte, her iki kriz de ülkeler arasında asimetrik etkiler yaratmış; gelişmiş ekonomiler geniş mali ve parasal araçlar kullanabilirken, düşük ve orta gelirli ülkeler dış finansmana daha bağımlı hâle gelmiştir. Bu durum, krizlerin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda yapısal eşitsizlikleri derinleştiren ve uluslararası kurumların rolünü yeniden tanımlayan süreçler olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda IMF, kriz dönemlerinde teknik bir istikrar sağlayıcı olmanın ötesine geçerek siyasal etkiler üreten bir aktör olarak konumlanmaktadır. 2008 Krizi sırasında IMF'in kredi tahsis mekanizmalarının, ekonomik ihtiyaçların yanı sıra büyük pay sahiplerinin siyasi ve finansal çıkarlarıyla da uyumlu biçimde şekillendiği görülmüştür (Presbitero ve Zazzaro, 2012). Oy gücüne dayalı kota sistemi, IMF karar alma süreçlerinde belirli ülkelerin yapısal bir avantaj elde etmesine olanak tanımakta ve kriz yönetimini eşitlikten ziyade güç ilişkileri ekseninde biçimlendirmektedir (Truman, 2006; Vreeland, 2007). COVID-19 sürecinde ise IMF daha hızlı ve esnek araçlar geliştirmiş olsa da acil finansmana erişim yine ülkelerin kurumsal yapıları, yönetim düzeyleri ve sistem içindeki konumlarıyla yakından ilişkili olmuştur (Kincaid vd., 2023). Koşulluluk ilkesi, bu süreçlerde yalnızca ekonomik reformların uygulanmasını değil, aynı zamanda belirli politika tercihlerinin dayatılmasını da beraberinde getirmiştir. Kentikelenis, Stubbs ve King'in (2016) ortaya koyduğu üzere, IMF programları kriz sonrasında dahi ülkelerin egemen politika alanlarını daraltmaya devam etmekte ve sosyal politika önceliklerini ikincil plana itmektedir. Bu durum, IMF'in kriz dönemlerinde tarafsız bir teknik kurumdan ziyade, küresel ekonomik düzenin siyasal sürekliliğini sağlayan bir aktör olarak işlediğini göstermektedir. Krizler çoğu zaman IMF'in politika çerçevesinde köklü bir kopuş yaratmaktan ziyade, mevcut düzenin yeniden gerekçelendirilmesine hizmet etmektedir. Güven (2012), kriz sonrası dönemde IMF'in "hata kabulü" ve "öğrenme" söylemini benimsediğini, ancak bu söylemin politika içeriğinde sınırlı bir karşılık bulduğunu göstermektedir. Bu yönüyle krizler, kurumsal sürekliliğin ideolojik olarak yeniden üretildiğini gösterir.

Kuramsal açıdan değerlendirildiğinde, IMF'in kriz dönemlerindeki rolü farklı teorik çerçeveler üzerinden anlamlandırılmaktadır. Realist perspektif, IMF'i büyük güçlerin çıkarları doğrultusunda işleyen bir

araç olarak konumlandırırken; neoliberal kurumsalcılık, kurumu bilgi üretimi, politika koordinasyonu ve istikrar sağlama kapasitesi üzerinden değerlendirir. Eleştirel yaklaşımlar ise IMF'in kriz dönemlerinde teknik bir müdahale mekanizmasının ötesine geçerek, küresel ekonomik düzenin yeniden üretiminde aktif bir rol üstlendiğini vurgular. 2008 Küresel Finans Krizi ve COVID-19 Krizi, bu teorik ayrımların pratikte nasıl karşılık bulduğunu ve IMF'in kriz anlarında aldığı kararların yalnızca ekonomik değil aynı zamanda siyasal sonuçlar doğurduğunu açık biçimde göstermektedir. Kriz koşullarının yarattığı aciliyet, IMF'in karar alma süreçlerinde teknik gerekçeler ile güç ilişkileri arasındaki ayrımı zayıflatmakta; kurumun müdahaleleri, ekonomik istikrar söylemi ile siyasal tercihler arasındaki ilişkiyi görünür kılmaktadır. Bu nedenle kriz dönemleri, IMF'in işleyişini yalnızca politika çıktıları üzerinden değil, siyasal bir aktör olarak konumlanışı üzerinden değerlendirmek için elverişli bir analitik zemin sunmaktadır.

TARTIŞMA

Ana akım IMF literatürü, kurumun kriz dönemlerindeki müdahalelerini büyük ölçüde teknik ve araçsal bir çerçeve içinde ele almakla birlikte, bu müdahalelerin iç siyasal süreçler üzerindeki etkilerini bütünüyle dışlamamaktadır. IMF programlarının kamu otoritelerine ekonomik maliyetleri dışsallaştırma ve politika sorumluluğunu uluslararası bir aktöre atfetme imkânı sunduğunu gösteren bulgular, kurumun siyasal etkilerinin literatürde dolaylı biçimde de olsa kabul edildiğine işaret etmektedir. Bu yaklaşım, IMF'in siyasal etkisini açık bir analitik kategori hâline getirmese de kurumun kriz yönetimiindeki rolünün teknik sınırları aştığını göstermesi bakımından önemlidir (Dreher, 2009).

Kuramsal açıdan değerlendirildiğinde, IMF'in kriz dönemlerindeki rolü farklı teorik çerçeveler içinde farklı biçimlerde anlamlandırılmaktadır. Realist ve hegemonik istikrar yaklaşımları, IMF'i büyük güçlerin çıkarlarının kurumsal düzeyde yansıtıldığı bir araç olarak konumlandırırken; neoliberal kurumsalcılık, kurumun bilgi üretimi, koordinasyon ve iş birliği kapasitesine vurgu yapmaktadır. Eleştirel yaklaşımlar ise IMF'in kriz müdahalelerini, küresel kapitalist düzenin sürekliliğini sağlayan hegemonik bir pratik olarak okumaktadır. Krizler, bu teorik ayrımların soyut bir tartışma olmaktan çıkarak somut biçimde gözlemlenebildiği bağlamlar sunmaktadır. IMF'in teknik söylemi ile siyasal pratiği arasındaki mesafe, özellikle kriz koşullarında belirgin biçimde daralmaktadır. Bu nedenle IMF'in rolünü anlamak, yalnızca uygulanan politika araçlarına değil, bu araçların hangi koşullarda, kimler lehine ve hangi meşruiyet çerçevesi içinde devreye sokulduğuna odaklanmayı gerektirmektedir. Ana akım literatürde IMF'in kriz dönemlerindeki etkisinin çoğu zaman doğrudan siyasal bir güç kullanımı olarak değil, kurumsal tasarım, teknik meşruiyet ve yönetim kapasitesi üzerinden dolaylı biçimde kabul edildiği görülmektedir. Bu durum, IMF'in karar alma süreçlerindeki asimetrik yapının ve hegemonik düzen içindeki konumunun, özellikle kriz dönemlerinde kurumun siyasal etkisini görünür kıldığını; ancak bu etkinin çoğu çalışmada açık biçimde siyasal aktörlük kavramı altında tartışılmadığını ortaya koymaktadır (Broome, 2010).

Bu çerçevede krizler IMF'in konumlanışının kuramsal yaklaşımlar ışığında yeniden değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Kriz koşulları, teknik söylem ile siyasal karar alma süreçleri arasındaki sınır-

ların belirsizleştiği bir alan yaratmaktadır. IMF'in bu dönemlerde üstlendiği rol, yalnızca makroekonomik istikrarı sağlamaya yönelik araçların uygulanmasıyla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda küresel güç ilişkilerinin, meşruiyet arayışlarının ve kurumsal önceliklerin yeniden üretildiği bir bağlam oluşturmaktadır. Krizler, IMF'in müdahalelerini kaçınılmaz teknik zorunluluklar olarak sunabildiği ve siyasal sorumluluğun ekonomi dili içinde yeniden tanımlandığı dönemlerdir. Güven'in (2012) işaret ettiği üzere, bu süreçte politika tercihleri teknik gereklilikler olarak çerçevelenirken, alternatif politika yolları görünmez hâle gelmektedir. IMF'in kriz dönemlerinde başvurduğu finansal programlama çerçevesi, çoğu zaman teknik tutarlılık ve öngörü gücü varsayımı üzerine inşa edilmektedir. Ancak bu çerçevenin temel varsayımlarının ampirik olarak zayıf olduğu ve makroekonomik sonuçları öngörmekte başarısız kaldığı yönündeki bulgular, IMF müdahalelerinin yalnızca teknik gerekçelerle açıklanamayacağını göstermektedir (Easterly, 2006). Bu durum, kriz dönemlerinde uygulanan koşulluluk mekanizmalarının, teknik zorunluluklardan ziyade kurumsal tercihler ve güç ilişkileri bağlamında değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

IMF'in krizlere yaklaşımına ilişkin reform tartışmaları da bu çerçeveyi desteklemektedir. Kriz öncesi dönemde geliştirilen ex-ante koşulluluk ve ülke sınıflandırmalarına dayalı mekanizmalar, IMF'in yalnızca kriz anlarında devreye giren bir finansman sağlayıcı değil; aynı zamanda ülkelerin politika tercihlerini önceden disipline eden bir yönetim aktörü olarak kurgulandığını göstermektedir (Ostry ve Zettelmeyer, 2005). Bu yapı, hangi ülkelerin ne tür müdahalelere erişebileceğini önceden belirleyen hiyerarşik bir düzen üretmektedir. IMF'in teknik söylemle meşrulaştırılan müdahaleleri, siyasal sonuçlar doğuran ve ulusal politika alanlarını yeniden şekillendiren bir otorite pratiğine dönüşmektedir.

Bu çerçevede IMF'in kriz dönemlerindeki müdahaleleri, yalnızca ikili devlet - kurum ilişkileri üzerinden değil, daha geniş bir küresel yönetim pratiği içinde değerlendirilmeye tabi tutulmalıdır. Krizler, ulusal politika alanlarının uluslararası kurallar, teknik standartlar ve kurumsal öncelikler aracılığıyla yeniden yapılandırıldığı çok katmanlı bir karar alanı yaratmaktadır. IMF bu süreçte, hangi politika araçlarının meşru, hangi müdahale biçimlerinin "sorumlu" kabul edileceğini tanımlayan merkezi bir düzenleyici rol üstlenmektedir. Böylece kriz yönetimi, devletlerin özerk karar alma süreçlerinden ziyade, uluslararası kurumların koordinasyon kapasitesi ve normatif çerçevesi içinde şekillenen bir küresel yönetim alanı hâline gelmektedir. IMF'in teknik uzmanlık söylemiyle meşrulaştırılan bu konumu, kriz dönemlerinde kurumun siyasal etkisini görünmez kılmak yerine, onu yönetim dili içinde yeniden üretmektedir. Kurumların kapasitesine dair sınırlılıklar bu küresel yönetim alanında bazı kırılmalara da yol açmaktadır.

Sonuç olarak bu tartışma, IMF'in kriz dönemlerindeki işlevinin ekonomik istikrarın teknik yönetimiyle sınırlanamayacağını ortaya koymaktadır. Kriz sonrasında IMF bünyesinde gerçekleştirilen reform girişimleri, teknik düzeyde bazı ayarlamalar içermekle birlikte, karar alma süreçlerindeki yapısal güç asimetrisini ortadan kaldırmamıştır. Temsil ve oy ağırlıklarına ilişkin düzenlemeler kurumsal meşruiyeti güçlendirmeye yönelik bir söylem üretse de etki bakımından sınırlı bir yeniden dengeye işaret etmektedir (Lesage, McNamara & Vermeiren, 2013). Kurumsal yaklaşımlar birlikte değerlendiril-

dirildiğinde, IMF'in kriz anlarında hem güç ilişkilerinin kurumsal bir uzantısı olarak hareket ettiği hem de meşruiyet üretimi yoluyla siyasal alanı yeniden yapılandığı görülmektedir. Kurum, teknik uzmanlık ve zorunluluk söylemi üzerinden müdahalelerini gerekçelendirirken bu müdahaleler aracılığıyla belirli politika tercihlerini ve normatif yönelimleri kalıcılaştırmaktadır. Bu nedenle IMF'in kriz yönetimindeki rolü, tarafsız bir düzenleyici konumunun ötesinde, siyasal etkileri olan bir aktör olarak değerlendirilmelidir.

Kuramsal açıdan değerlendirildiğinde, IMF'in kriz dönemlerindeki müdahaleleri, uluslararası kurumların işleyişine ilişkin yerleşik varsayımların her birini farklı biçimlerde sınamaktadır. Realist ve hegemonik istikrar yaklaşımları, IMF'i büyük güçlerin tercihlerini kurumsal düzeyde yansıtan araçsal bir yapı olarak kavramsallaştırırken, 2008 Küresel Finans Krizi sırasında gözlemlenen kredi tahsis pratikleri ve karar alma asimetrisi bu çerçevenin açıklayıcılığını büyük ölçüde doğrulamaktadır. Oy gücüne dayalı kurumsal tasarım ve belirli ülkelerin kriz dönemlerinde sahip olduğu yapısal avantajlar, IMF'in kriz yönetiminin güç ilişkilerinden bağımsız düşünülemediğini ortaya koymaktadır. Ancak bu yaklaşımların, IMF'in müdahalelerinin neden yalnızca zorlayıcı değil, aynı zamanda meşruiyet üretici bir karakter taşıdığını açıklamakta sınırlı kalmaktadır.

Neoliberal kurumsalcı perspektif, IMF'in kriz dönemlerindeki rolünü bilgi üretimi, koordinasyon ve belirsizlik azaltma kapasitesi üzerinden anlamlandırmaya çalışırken, özellikle COVID-19 Krizi sürecinde devreye sokulan esnek finansman araçları bu yaklaşımın öngördüğü bazı işlevleri görünür kılmıştır. Bununla birlikte, finansmana erişimde ülkeler arasında ortaya çıkan sistematik farklılıklar ve koşulluluk mekanizmalarının siyasal seçiciliği, kurumsal özerklik ve tarafsızlık varsayımlarını problemli hâle getirmektedir. Kriz koşullarında teknik gerekçelerle sunulan politika çerçevelerinin, belirli normatif öncelikleri ve yönetim anlayışlarını yeniden üretmesi, neoliberal kurumsalcılığın siyasal etkileri ikincil plana iten yaklaşımının analitik sınırlarını açığa çıkarmaktadır.

Bu noktada eleştirel yaklaşımlar, IMF'in kriz dönemlerindeki işleyişini yalnızca güç ilişkilerinin bir yansıması olarak değil, aynı zamanda bu ilişkilerin meşrulaştırdığı bir kurumsal pratik olarak ele alarak daha bütüncül bir okuma imkânı sunmaktadır. Krizler, IMF'in teknik zorunluluk söylemi aracılığıyla politika tercihlerini doğallaştırdığı ve alternatif seçenekleri görünmez kıldığı bağlamlar yaratmaktadır. Bu durum, kurumun kriz yönetimini yalnızca uyum sağlayan bir refleks olarak değil, küresel ekonomik düzenin sürekliliğini güvence altına alan siyasal bir müdahale alanı olarak değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla IMF'in kriz dönemlerindeki konumlanışı, kuramsal düzeyde yalnızca araçsallık ya da iş birliği kavramlarıyla değil, meşruiyet üretimi ve disiplinler yönetim süreçleriyle birlikte düşünülmelidir.

SONUÇ

IMF'in kriz dönemlerindeki işleyişi, uluslararası kurumların teknik ve siyaset dışı yapılar olduğu yönündeki yerleşik kabulleri zorlayan bir tablo ortaya koymaktadır. Krizler, IMF'in yalnızca makroekonomik istikrarı hedefleyen bir finansman sağlayıcı olarak değil; politika önceliklerini tanımlayan, fayda ve maliyet dağılımlarını yeniden şekillendiren ve belirli yönetim anlayışlarını meşrulaştıran bir aktör olarak konumlandığını görünür hâle getirmektedir. Ekonomik zorunluluk söylemi altında geliştirilen müdahaleler, çoğu zaman siyasal tercihlerle iç içe geçmekte ve ulusal politika alanlarını yeniden tanımlayan sonuçlar üretmektedir. Bu durum, IMF'in kriz yönetimini teknik gerekçelerle meşrulaştırılan ancak kaçınılmaz biçimde siyasal etkiler doğuran bir süreç hâline getirmektedir.

Kuramsal yaklaşımlar birlikte değerlendirildiğinde, IMF'in kriz dönemlerindeki rolünün tek bir analitik çerçeveye açıklanamayacağı açıkça görülmektedir. Realist ve hegemonik istikrar yaklaşımları, kurumun güç ilişkileri içindeki konumunu ve asimetrik karar alma yapısını görünür kılarken; neoliberal kurumsalcılık, kriz yönetiminde kullanılan araçların işlevsel boyutlarını açıklamakta önemli katkılar sunmaktadır. Bununla birlikte, IMF'in krizleri yönetme biçiminin belirli politika tercihlerini doğallastırdığı ve alternatif yolları sınırlandırdığı dikkate alındığında, eleştirel perspektifler kurumun siyasal etkilerini kavramak açısından daha kapsamlı bir okuma imkânı sağlamaktadır. Bu çerçevede krizler, IMF'in teknik uzmanlık iddiası ile siyasal etki kapasitesi arasındaki ilişkinin en açık biçimde gözlemlenebildiği bağlamlar olarak öne çıkmaktadır.

Krizler ise IMF'in kurumsal yetki alanının genişlediği ve karar alma süreçlerinin daha merkezi bir nitelik kazandığı dönemlerdir. Bu süreçte koşulluluk mekanizmaları, yalnızca makroekonomik uyum araçları olarak değil, devletlerin politika seçeneklerini kısıtlayan ve belirli reform setlerini önceliklendiren düzenleyici çerçeveler olarak işlev görmektedir. Müdahale reçetelerinin içeriği kadar, bu müdahalelerin hangi koşullarda ve hangi aktörlerin etkisiyle şekillendiği de belirleyici hâle gelmektedir. Böylece IMF'in kriz yönetimi pratiği, güç ilişkilerinden bağımsız, nötr bir teknik alan olarak değerlendirilmekten uzaklaşmaktadır.

Bu bağlamda IMF'in kriz dönemlerindeki konumlanışı, kurumun uluslararası sistemdeki rolünün yeniden düşünülmesini gerekli kılmaktadır. Kriz anlarında üstlenilen işlevler, IMF'i yalnızca ekonomik koordinasyon sağlayan bir yapı olmaktan çıkararak, küresel ekonomik düzenin sürekliliğini gözeten ve bu düzenin sınırlarını çizen bir aktör hâline getirmektedir. Kriz yönetimi, istikrarın yeniden tesis edilmesinin de ötesinde, hangi ekonomik ve siyasal tercihlerin meşru kabul edileceğine dair daha geniş bir düzenleme alanı yaratmaktadır. Bu nedenle IMF'in krizlere yaklaşımı, teknik uzmanlık ile siyasal etki arasındaki geçirgenliği en görünür kılan alanlardan biri olarak değerlendirilebilir ve uluslararası kurumların siyasal doğasına ilişkin tartışmalar açısından açıklayıcı bir analitik zemin sunmaktadır. Bu bağlamda IMF'in kriz dönemlerindeki müdahalelerinin, farklı ülke bağlamlarında ortaya çıkan iktisadi sonuçlar ile bu sonuçları mümkün kılan kuramsal varsayımlar, kurumsal tasarım ve söylemsel çerçeveler birlikte dikkate alınarak, aralarında bir örtüşmenin bulunup bulunmadığının sorgulanması konunun derinleştirilmesi açısından değerli olacaktır.

KAYNAKÇA

- Broome, A. (2010). The International Monetary Fund, crisis management and the global politics of adjustment. *New Political Economy*, 15(1), 1–24. <https://doi.org/10.1080/13563460903290993>
- Buira, A. (Ed.). (2005). *The IMF and the World Bank at sixty*. Anthem Press.
- Carr, E. H. (1939). *The twenty years' crisis, 1919–1939: An introduction to the study of international relations*. Macmillan.
- Cox, R. W. (1981). Social forces, states and world orders: Beyond international relations theory. *Millennium: Journal of International Studies*, 10(2), 126–155. <https://doi.org/10.1177/03058298810100020501>
- Dreher, A. (2009). IMF conditionality: Theory and evidence. *World Development*, 37(3), 577–597. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2008.01.007>
- Easterly, W. (2006). An identity crisis? Examining IMF financial programming. *World Development*, 34(6), 964–980. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2005.11.010>
- Gavris, M. (2021). Revisiting the fallacies in Hegemonic Stability Theory in light of the 2007–2008 crisis: The theory's hollow conceptualization of hegemony. *Review of International Political Economy*, 28(3), 739–760. <https://doi.org/10.1080/09692290.2020.1786431>
- Gill, S. (1995). Globalisation, market civilisation, and disciplinary neoliberalism. *Millennium*, 24(3), 399–423.
- Gilpin, R. (1981). Growth and expansion. In *War and Change in World Politics* (pp. 107–155). Cambridge University Press.
- Gopinath, G. (2020, April 14). The Great Lockdown: Worst economic downturn since the Great Depression. *IMF Blog*. <https://blogs.imf.org/2020/04/14/the-great-lockdown-worst-economic-downturn-since-the-great-depression/>
- Güven, A. B. (2012). The IMF, the World Bank, and the global economic crisis: Exploring paradigm continuity. *Development and Change*, 43(4), 869–898. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2012.01781.x>
- International Monetary Fund. (2021). *International Monetary Fund annual report 2021: Build forward better*. International Monetary Fund. <https://doi.org/10.5089/9781513568812.011>
- Jervis, R. (1978). Cooperation under the security dilemma. *World Politics*, 30(2), 167–214.
- Kentikelenis, A. E., Stubbs, T. H., & King, L. P. (2016). IMF conditionality and development policy space, 1985–2014. *Review of International Political Economy*, 23(4), 543–582
- Kincaid, G., Cohen-Setton, J., & Li, J. (2023). Operational Aspects of IMF Emergency Financing in Response to the COVID-19 Pandemic. *IEO Background Paper [Internet]*.
- Lesage, D., McNamara, K. R., & Vermeiren, M. (2013). The IMF, the G20, and the politics of international monetary reform. *International Politics*, 50(3), 367–388. <https://doi.org/10.1057/ip.2013.17>
- Morgenthau, H. J. (1948). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. Alfred A. Knopf.

- Niebuhr, R. (1936). *Moral man and immoral society: A study in ethics and politics*. Charles Scribner's Sons.
- Ostry, J. D., & Zettelmeyer, J. (2005). *Strengthening IMF crisis prevention* (IMF Working Paper No. WP/05/206). International Monetary Fund.
- Peet, C. (1992). Declining hegemony and rising international trade: Moving beyond hegemonic stability theory. *International Interactions*, 18(2), 101–127. <https://doi.org/10.1080/03050629208434797>
- Pijl, K. V. D. (2005). Gramsci and left managerialism. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 8(4), 499–511.
- Presbitero, A. F., & Zazzaro, A. (2012). IMF lending in times of crisis: Political influences and crisis prevention. *World Development*, 40(10), 1944–1969.
- Snidal, D. (1985). The limits of hegemonic stability theory. *International Organization*, 39(4), 579–614. <https://doi.org/10.1017/S002081830002703X>
- Stiglitz, J. E. (2010). *Freefall: America, free markets, and the sinking of the world economy*. W. W. Norton & Company.
- Truman, E. M. (2006). *Reforming the IMF for the 21st century*. Peterson Institute for International Economics.
- Van Apeldoorn, B. (2004). Theorizing the transnational: A historical materialist approach. *Journal of International Relations and Development*, 7(2), 142–176.
- Verick, S., & Islam, I. (2010). *The great recession of 2008–2009: Causes, consequences and policy responses* (IZA Discussion Paper No. 4934). IZA.
- Vreeland, J. R. (2007). *The International Monetary Fund: Politics of conditional lending*. Routledge.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. McGraw-Hill.